

Dési Ádám

Kriminológia Tanszék

Témavezető: Lévy Miklós egyetemi tanár

A közösségi ellátás mint illegitim kábítószer-terjesztési típus

A kriminológiában közhelyszerű megállapítás, hogy az illegális termékek kereskedelmében semmi sem rendelkezik akkora profitrátaival, mint a különböző kábítószeres (Reuter, 2014; Ritter, 2005). A kábítószer szcénában mégis jelentős azoknak a szereplőknek a száma, akik ugyan a törvényi tényállás tekintetében megvalósítják a kábítószer-kereskedelmet, de érdemi gazdasági tőkét tudatosan nem kovácsolnak belőle.

Ennek a jelenségnek a kilencvenes évek kezdetétől, elsősorban Nagy-Britanniában indult meg a feltérképezése, a kábítószer kutatások kriminológiai megközelítésének új fogalma lett a *social supply*, aminek munkafordításaként mint kriminológiai fogalom a „közösségi ellátás” kifejezést használom a továbbiakban, idézőjel nélkül pedig nem az elméletről, hanem a jelenségről lesz szó. Az elmélet alapvetően megkérdőjelezi a média és populáris kultúra által közvetített jellemző szélsőségesen dichotómikus „ártatlan” fogyasztói és „gonosz” terjesztői szerepek szétválasztását, a szerepek közti éles határok helyett a folyamatszerű, likvid megközelítést alkalmazza.

A közösségi ellátás alapvető jellemzője, hogy a résztvevők elsősorban és leginkább csak zártabb baráti körökön belül végzik a kábítószeres beszerzését, a pénzbeli nyereség elhanyagolható, helyette az elsődleges motiváció a (csoporton belüli) társadalmi tőke növelése. Legegyszerűbb meghatározása szerint a közösségi ellátás nem több, mint rekreációs kábítószeres nem kereskedelmi célú terjesztése ismerősöknek. (Hough et al., 2003)

A tanulmány az egyetemi kábítószer-terjesztés karrierútját feldolgozó leendő doktori értekezés elméleti és tartalmi része lesz. Az írás célja a közösségi ellátás bemutatása, saját értelmezése és a vonatkozó nemzetközi szakirodalom elemző áttekintése, valamint elhelyezése a tágabban vett kriminológiai és társadalmi kontextusban, különös

tekintettel a szerhasználati és terjesztési normalizációs megközelítésre, a neutralizáció, illetve a sodródás elméletére.

A kábítószerpiacról

Az illegális szerek piaca ugyan nem egyenlő a bürokratikus, centralizált szervezett bűnözői csoportokkal, és hiányzik az egyértelmű formális hierarchia is, a felépítése mégis erősen vertikális képet mutat. A drogpiaci modell alapvető jellege, hogy a legtöbb esetben a fogyasztó nem közvetlenül a termelőtől tudja beszerezni az anyagot, hanem több rétegen és láncolaton keresztül tud csak hozzá jutni. Ennek a felépítésnek az eredménye, hogy minden szinten jelentősen növekszik a profitráta. Amíg egy kilogramm kokain előállítása kevesebb mint 1000 dollár, az utcai ára az amerikai piacon átlagosan a grammonkénti 100 dollárt is eléri (Reuter, 2014).

A drogpiac vertikális modellje négy egymásra épülő szintet és belőlük következő funkciót különböztet meg, ezek az import, a nagykereskedő, a közvetítő és a kiskereskedő (Potter, 2009). A teljes bevétel 70-80%-a kokain terjesztésnél az utolsó két-három tranzakció során keletkezik, amikor az alacsony szintű nagykereskedői unciás¹ mennyiségről a fogyasztói szintre kerül töredék grammnyi mennyiségben (Reuter, 2014).

Horizontális szempontból a zárt és a nyílt kábítószerpiacokat különböztetjük meg (Mohamed & Fritsvold, 2010). A megkülönböztetés alapja a terjesztő és a vásárló közti kapcsolat típusa, vagyis a szerekhez való hozzáférhetőség. A nyílt típusú piacon a tranzakció során az egyes felek nem ismerik egymást, a terjesztés összefonódik a territoriális alapú bandaképződéssel, melynek szegregációs-etnikai alapjai is lehetnek (Decker & Pyrooz, 2014; Venkatesh, 2008). A nyílt helyszín miatt utcai piacként is hivatkoznak rá, fogyasztói körébe inkább tartoznak függőséggel küzdő személyek, akik rendszeres vásárlásra vannak rákényszerülve. Állapotuk miatt pedig valószínűbb, hogy vagyon elleni bűncselekménnyel vagy szexuális szolgáltatással fedezik a fogyasztási költségeiket (Nicholas, 2008). Mivel az alacsony szintű szereplők jól láthatóak, ezért könnyebben hozzáférhetőek, így a jelenséggel foglalkozó szakirodalom is kiterjedtebb (Potter, 2009).

Ezzel szemben a zárt kábítószerpiacon az egyes szereplők közelebbi ismeretségben vannak egymással, a terjesztő barátai vagy barátok

---

¹ 1 uncia körülbelül 28.35 gramm

barátai, a tranzakció helyszíne pedig privát lakás, jellemzően a terjesztő saját otthona (Nicholas, 2008). Mivel a kapcsolat nem kizárólagosan üzleti, ezért elvárt, hogy a szereplők közti interakció túllépjen a szorosan vett tranzakción, és informálisabb szociális jellegét megtartsa (Sandberg, 2012). A zártság a piac egyik alapvető jellemzője és előnye, ezért is nehezebben hozzáférhetőbb a kutatók számára.

A közösségi ellátás a zárt kábítószerpiac legfőbb ismertetőjegyeivel rendelkezik: a résztvevők csak személyes ismeretség, ritkább esetekben kezes segítségével férhetnek hozzá a kábítószer beszerzéséhez, az informális kapcsolatok miatt pedig az erőszak szinte teljesen hiányzik a színtérről (Dickinson, 2017). A tranzakciók a legtöbb esetben privát helyszíneken, leginkább lakásokban zajlanak le (Fraser, 2012), ami szintén megerősíti a terjesztő és a fogyasztó közti bizalmi viszony kialakulását, ami a közösségi ellátás alapvető eleme (Matthew Taylor & Potter, 2013). Szemben a nyílt piaccal, ahol – egy fogyasztók körében végzett ausztrál kvantitatív felmérés szerint – „közismerten” megbízhatatlanok, önzők, és aszociálisak a valódi terjesztők, akik tudatosan megtévesztik a fogyasztókat és valójában „bűnözők” (Scott, Grigg, Barratt, & Lenton, 2017).

A „közösségi ellátás” elméletének kialakulása és társadalmi kontextusa

A kifejezés maga csupán a kétezres években jelent meg, elsősorban az angolszász szakirodalomban, azonban a jelenség leírása már jóval korábban megtörtént. Vagyis annak felismerése, hogy az alacsony kiskereskedői szint és a fogyasztók között megjelenik egy közvetítői réteg, akiknek elsődleges céljuk nem a profitszerzés (Murphy, Waldorf, & Reinerman, 1990; Atkyns & Hanneman, 1974; Dorn, Murji, & South, 1992).

A kriminológia számára a normalizáció elmélete hozta el a kábítószer kutatások területén azt a paradigmaváltást, melyre maga a „közösségi ellátás” koncepciója is épült, épülhetett. A korábbi értelmezések középpontjában ugyanis a szerhasználat elsődleges magyarázata a társadalomból való kiszorulás és visszavonulás állt (Cloward & Ohlin, 1960). Ezt a megközelítést Cloward és Ohlin úgy terjesztették ki „eltérő lehetőségek elméletükben”, hogy a bűnözési lehetőségeket a legális munkaerőpiachoz és mobilizációs csatornákhöz hasonlóan egyenlőtlen hozzáférhetőség jellemzi. A szerzőpáros szerint pedig a kábítószer

fogyasztói a visszahúzódó szubkultúra típusba tartoznak, akiknek sem a konvencionális célok és a megfelelő kulturálisan elfogadott eszközök (Merton, 1980), sem az illegitim eszközök nem állnak rendelkezésre. Vagyis a kábítószer fogyasztása és terjesztése elsősorban a marginalizált társadalmi csoportok jellemzője (Aldridge és társai 2011). Mindkét tevékenységet a tudományos megközelítés medikalizált képen keresztül, morálisan értelmezte, egyértelműen patológikus, betegség-jellegűen, mely a tradicionális társadalmi rend ellen lázadó szubkultúrák eszköze (Pennay & Measham, 2016).

A normalizáció mint jelenség kutatása az Egyesült Királyságban a nyolcvanas-kilencvenes években indult meg, válaszként az egyre kiterjedtebbé váló partikultúrára (dance-rave), melynek szerves részévé vált a szerfogyasztás (South, 1999). Ennek egyenes következménye lett, hogy az ország az Európai Unió legnagyobb rekreációs kábítószer fogyasztójává vált. Tízből hat fiatal 18 éves korára kipróbált valamilyen illegális szert, és körülbelül 25%-30%-a a fiatal felnőtteknek több alkalommal fogyasztott marihuánát, amit a későbbiekben különböző partidrogok is követtek (Aldridge & Parker, 1999).

A normalizáció empirikus alapját és bizonyítékát elsősorban a SPARC (Social Problems Applied Research Centre) kutatócsoport fektette le öt nagyobb vizsgálat alapján², módszertanukban egyaránt alkalmazva kvalitatív és kvantitatív eszközöket: longitudinális vizsgálatokat, résztvevő megfigyeléseket és interjúkat. Az elméletnek hat alapvető dimenzióját különböztették meg (Chatwin & Potter, 2014; Parker, Williams, & Aldridge, 2002):

1. a szerek könnyen hozzáférhetőek és beszerezhetőek, kiterjedt kapcsolati hálókon, barátokon keresztül beszerzési láncokon keresztül;
2. az adott korcsoportban megjelenő életprevalencia értéke
- 3 a szerhasználat el-, és kiterjedtsége;
4. a tudatos fogyasztói attitűd a rekreációs szerhasználóknál és megítélésük;
  - a) A használók, mint racionális fogyasztói csoport jelenik meg, mely képes az egyes kábítószerek között felelős döntést hozni azok hatásuk, veszélyeik alapján.
  - b) A nem használók és kipróbálók elfogadják, vagy legalábbis tolerálják ezt a fogyasztási stílust.

² The North West Longitudinal Study, The Integrated Prevention Programme Evaluation, The Dance Drugs, Nightclubs Study, The New Young Heroin Users in England and Wales, Profiles of New Young Heroin Users in England

5. az illegális szerhasználat kulturális beágyazottsága: megjelenése és akár elfogadottsága a médiában és különböző popkulturális termékekben.

6. a fogyasztás belesimulása egy alapvetően normakövető, konform életútba.

A normalizációt nem a kábítószer-használat nagy és általános magyarázó elméletének szánták (Pennay & Measham, 2016), ebben rejlő hiányosságaira rá is mutattak kritikussai. Egyfelől az elmélet nem vette figyelembe, hogy a vizsgált minta, azaz a partikultúra résztvevői nem képviselik a teljes fogyasztói populációt, tehát érzéketlen volt a társadalmi státuszra és rétegződésre (Duff, 2003). Másfelől a hosszútávú történelmi trendeket sem vette figyelembe, hiszen a SPARC longitudinális vizsgálatait csupán az 1991-1996 közötti, ötéves intervallumot ölelte fel (Parker, 2000). Harmadrészt még a kiterjedt brit fogyasztási adatok mellett sem jellemezte a teljes, de még a vizsgált fiatal populációban résztvevőket sem a kábítószer-fogyasztás mint a mindennapokban megjelenő általános jelenség, és nem vált mindenfajta stigmától mentes a kábítószerek széles társadalmi megítélése sem.

A kritikák hatására a későbbi kutatások igyekeztek reflektálni az elmélet problematikus részeire. Ennek során újraértelmezték a normalizáció fogalmát (South, 1999; Coomber, Moyle, & South, 2016), melyet a relatív normalizáció, illetve a normalizáció helyi területe (*micro-sites of normalization*) kifejezésekkel pontosítottak. A kábítószer-fogyasztás önmagában nem lett valódi norma, de a deviáns marginalizált szinterről elmozdult az elfogadott ifjúsági kultúra felé. A jelenség nemzetközi trendjét a brit kriminológia elméletalkotásától és kutatásaitól függetlenül a francia szociológia is felismerte.

„...1975-ig a marginális ifjúságot jellemezte [a kábítószer-fogyasztás], amelyet valójában a kispolgári ifjúság egy részéhez kapcsolnak. Azóta viszont a kábítószer-fogyasztás közönségesse vált, demokratizálódott, és most már a nép körében élő fiatalok egy részére is kiterjed. Az ellenkulturálisnak nevezett az ifjúság marginális, rendszeren kívüli „underground” töredékére jellemző kábítószer-fogyasztás társadalmi veszéllyé válik, amely meghódítja a népi külváros fiatalságát.” (Mauger & Reynaud, 1986:67)

Ugyan az általános fogyasztás szélesebb társadalmi rétegek tagjaira is kiterjedt, azonban – ahogy arra a normalizáció elmélet kritikussai is rámutattak –, magukban a szerekben megjelent/megmaradt a vagyoni és társadalmi státuszon alapuló elkülönülés. A köznyelvbe pedig a szerek veszélyességi hierarchiája a tudatos drogfogyasztói ifjúsági kultúra közvetítésével került be. Továbbá ezen keresztül alakulnak ki az orvosi és

jogi tudományos alapot nélkülöző „könnyű” és „nehéz” („kemény”) drog kategóriák és megkülönböztetések (Parker és társai, 2002). A könnyűnek tekintett szerek, mint a marihuána vagy az ecstasy, a nem-marginalizált használóik státuszát örökölték meg a normalizáció folyamán (Potter, 2009). Ezzel szemben a kemény drogokat (heroin, crack-kokain, dizájner drogok) és fogyasztóikat továbbra is stigmatizáció éri, az erőszakkal, az azonnali függőséggel azonosítják. Vagyis élesen elválasztódik egymástól az elfogadott, normalizált szer és a deviáns, bűnös, ahogy fogyasztóik és terjesztőik is. (Jacinto, Duterte, Sales, & Murphy, 2008)

A normalizáció, mint elméleti keret és elemzési eszköz mellett a „közösségi ellátás” kidolgozásának fontos alapja volt a kábítószer terjesztők (dílereket) címkézésével való leszámolás. A közvélemény és a törvényhozás szemében ugyanis egyfajta morális pánikot okozott az a városi mítosz, mely a terjesztőket úgy jellemezte, mint gonosz, ragadozó szereplőket (Coomber, Moyle, & South, 2016a). Ezeknek a figuráknak olyan karikaturisztikus, filmbe illő gonosz tetteket tulajdonítottak, melyeket semmilyen empirikusan alátámasztott kutatás nem igazolt. A mítosz és az elnevezés is ezen az elképzelésen alapul, angolul csak pusher-nek nevezték őket, akik az ártatlanokon élőködnek, iskolák és játszótérek környékén jelennek meg, átverésekkel szoktatják rá különböző kábítószerre elsősorban a védtelen gyerekeket, vagyis beletolják³ őket a fogyasztásba. Ezeknek eszköze a szerek ingyenes kínálása, vagy akár legális termékeknek, például fagyaltnak álcázása. Továbbá a nagyobb profit reményében az árusított szereket akár veszélyes, mérgező anyagokkal hígítják, magatartásukat és konfliktuskezeléseiket pedig az esetek legnagyobb részében erőszak jellemzi (Coomber, 2010). Az ingyenes, vagy ajándékba adott szerek valóban jelen vannak a kábítószerpiacon, azonban ezekkel – a pusher-mítosszal ellentétben – nem az új vásárlók megszerzése a cél, hanem a megbízható, rendszeres vásárlók jutalmaként jelennek meg. Ezzel is biztosítva a terjesztő és fogyasztó közötti informális és üzleti kapcsolatot (Coomber, 2003), aminek erősségét az ajándékba adott kábítószeresek gyakoriságával, mennyiségével és minőségével is lehet mérni (Scott Jacques & Wright, 2014).

A terjesztői oldal démonizálása pedig alkalmas eszköz a kábítószer ellen folytatott háború (*war on drugs*) kriminálpolitikájának. „Másként” elgondolva a felelősöket, akik a helyi közösségeket kívülről támadják olyan etnikai alapú bűnszervezetek képében, mint a kínai Triád, az olasz

---

³ A „pusher” angolul olyan személyt jelent, aki más valakit kényszerít akarata ellenére direkt vagy indirekt módon valamilyen viselkedésre.

Maffia vagy a kolumbiai vagy mexikói kartellek. A kábítószer-gazdaság ezáltal úgy jelenik meg meg a közvélemény szemében, mint idegen, külső fenyegetés (Collison, 1996). Három alapvető jellemzője teszi korszaktól függetlenül tökéletesen felhasználható politikai ellenséggé a kábítószereket (Christie, 1986):

1. Maguk a szerek legális vagy illegális volta társadalmi konstrukció, amit minden alkalommal hozzá lehet igazítani az adott politikai helyzethez.

2. Ahogy a szerekkel, úgy a használóikkal szemben is hasonló módon lehet eljárni, ahogy Christie utal Berridge és Edwards (1981) történeti kutatására, melyben kifejtik, hogy a 19. században az ópiumhasználat elfogadottsága társadalmi osztálytól függött.

3. Ahogy pedig a fogyasztókkal, úgy a terjesztőkkel és előállítókkal is hasonlóan járnak el, a figyelem a politikai szempontból alkalmas felé fordul.

A „közösségi ellátás” és annak kidolgozói a fenti diskurzussal szemben határozzák meg magukat, és a kábítószer-disztribúció alapvető újragondolását tartják szükségesnek. A szigorúan tudományos elméleti vizsgálódás és kriminálpolitika alkotás mellett feladatuknak tekintik a szélesebb társadalmi nyilvánosság számára érthető és befogadható tudományos ismeretterjesztést, csatlakozva a közkriminológia (*public criminology*) hagyományához. Ahogy Coomber (2010) megfogalmazta, a „közösségi ellátás” koncepciója pontosan azt bizonyítja, hogy az ifjúsági kultúrához, a kábítószerhez, azokon belül különösen a marihuánához való korábbi tudományos hozzáállás nem segít a drogpiacon megértésében, így annak kihívásaira sem lehet megfelelően válaszolni.

A közösségi ellátás meghatározása

A „közösségi ellátás” jelentése és használata már a rövid történelme alatt is kisebb változásokon esett át, és jelenleg sincs általánosan elfogadott sem kriminológiai, sem jogi meghatározása.

A barátok közti, kapcsolati hálókön keresztül történő kábítószer-beszerzés jelensége már a közösségi ellátás definiálása előtt megjelent. A segítségkérés okaként a megbízható ellátási csatornákhöz való korlátozott hozzáférést tárták fel (Parker, 2000). A jelenség formális elismerését a brit rendőrség 2000. évi jelentése alapozta meg, mely külön kezelést javasolt azokra az esetekre, ahol baráti társaságokban kismennyiségű

közös fogyasztás történik. Mivel az akkor hatályban lévő törvény célja a valódi, kereskedelmi alapú terjesztés felszámolása volt, ezért a két külön csoportot eltérő elbírálás alá kellett vonni (Coomber & Moyle, 2014).

Az első tudományos meghatározás, ahol a „közösségi ellátás” kifejezést használták, azt jelentette: nem-kereskedelmi célú marihuána disztribúció nem-idegeneknek (Hough et al., 2003). Hough és társai (2003) az Egyesült Királyságban 2001-re rendkívül magas értékeket elérő marihuána-fogyasztás vizsgálatánál megállapították, hogy a termesztés jelentős része már nem a korábbi (elsősorban észak-afrikai) import trendeket követi, hanem közel 50%-át a hazai kistermesztők állítják elő. Ezek az ültetvények és általában a kisméretű otthoni palántázások a legtöbb esetben meg is maradnak az alacsony termelési szinten, mivel hiányoznak az alapvető kertészeti szakismeretek, a kezdőtőke, a kereskedelmi kapcsolatok az elosztó hálózat kiépítéséhez és üzemeltetéséhez. Továbbá a résztvevők elsődleges motivációja sem a profitszerzés volt, mivel ez ellenkezik a kannabisz kultúra olyan alapvető értékeivel, mint az anti-kommerzializáció, az anti-erőszak, a közösségi és ökológia szemlélet (Hammersvik, Sandberg, & Pedersen, 2012).

A kábítószer piac nem írható le egyetlen összefüggő homogén egységként. Az egyes piacok struktúráját meghatározzák az árusított szerek, a résztvevők szocioökonómiai státusza és az a kulturális kontextus, melyben maga a piac létezik (Potter, 2009). A „közösségi ellátás” így az alábbi három összetevő vizsgálatára bontható le: a résztvevőkre, a motivációra és a megjelenő szerekre. Vagyis arra, hogy kik és miért vesznek benne részt, valamint melyek a jellegzetesen használt szerek.

A résztvevők

A normalizált, mindennapi életbe beágyazott kábítószer-fogyasztásból kiindulva a közösségi ellátás szereplői általában magasabb társadalmi státusszal rendelkező fiatalok és fiatal felnőttek. Nem tartoznak deviáns szubkultúrákhoz, és általánosságban megfelelnek a mertoni (1980) meghatározás szerint a konformista életútnak, amitől szinte kizárólag csak a fogyasztás és a közösségi ellátás tekintetében térnek el.

Elsőként az Y generáció (akik 1980 és 1994 között születtek) tagjainál figyelték meg, hogy a korábban elsődleges szocializációs szerepet betöltő család fokozatosan veszít jelentőségéből, helyette a baráti társaságok kerülnek előtérbe. A baráti kapcsolatokat pedig minden más kapcsolatnál magasabbra értékelik az Y és a későbbi generációknál. A jelenség

strukturális okaként olyan globális mechanizmusokat jelöltek meg, mint a későmodernitással járó létbizonytalanságot, a formális intézmények kiüresedését, valamint a globális észak elvállaltalanodását (Nicholas, 2008). A fiatalabb generációk tagjai az egyéni életutakon belül egyre növekvő számban és arányban tapasztalták meg a nukleáris családmódel szétesését, valamint saját párkapcsolataik felbomlását. A szociális kapcsolatok közül a baráti kötelékeiket ezért sorolják állandóság és stabilitás tekintetében elsődlegesnek, akár a családi viszonyok elé is helyezve (Nicholas, 2008).

Az észak-angliai longitudinális kutatás (Parker et al., 2002) megerősítette, hogy a fiatal felnőttök számára a barátokkal való közös tudatos, átgondolt kábítószer-fogyasztás alapvetően elfogadott tevékenység, vagy legalábbis nem tekintenek rá úgy, mint az életstílusuk deviáns részére.

A motiváció

A közösségi ellátás meghatározása, hogy a benne résztvevők nem törekednek a profitmaximalizálásra. Magának a gazdasági profitnak a jelentőségéről eltérőek a megítélések, egyes kutatásoknál a gazdasági tőkét, mint motivációt teljesen elvetették, és elsősorban a társadalmi tőkét tekintették legfőbb mozgatónak (Nicholas, 2008; Scott et al., 2017). Ez a megközelítés azonban jelentősen korlátozza a „közösségi ellátás” koncepcióját, valamint több empirikus kutatás alapján is kiderült, hogy ugyan a gazdasági tőkeszerzés nem az elsődleges és a legfontosabb motiváció, de semmiképpen sem elhanyagolható tényező (Coomber & Moyle, 2014; Moyle, 2013).

A „közösségi ellátás” helyett így ernyőfogalomként a „minimális kereskedelmi ellátás” (*Minimally Commercial Supply*) bevezetését javasolják, ami kiterjedne azokra a függőkre is, akik kizárólag saját fogyasztásuk fenntartása érdekében terjesztenek további, már függő, szerhasználóknak. Erre a speciális csoportra a használó-terjesztő (*user-dealer*) kifejezést használja a szakirodalom (Coomber & Moyle, 2014). Tehát a profit, ha meg is jelenik, kifejezetten alacsony mértékben marad, mivel az ellátás a privát kapcsolati hálóra korlátozódik (Werse & Müller, 2016).

Milyen konkrét előnyökről számoltak be, hogyan értelmezték saját részvételüket a közösségi ellátás tagjai?

Visszatérő motívum az egyes szerekekhez való olcsóbb hozzájutás. Hiszen a méretgazdaságosság törvényét követve, ha nagyobb mennyiségben

egyszerre vásárolnak, akkor az egységnyi ár alacsonyabbá válik. Így megéri egy csoportnak közösen vásárolnia, ahelyett, hogy mindenki egyenként szerezne be magának a szükséges szereket (Bright & Sutherland, 2017). A fogyasztók jelentős része szocioökonómiai helyzete miatt nem rendelkezik jelentősebb önálló jövedelemmel. Ugyanakkor magasabb státuszuk és kulturális tőkéjük miatt nem választják, sőt kerülnek az új pszichoaktív szereket, melyek ugyan jóval olcsóbbak, de jelentősebb egészségügyi kockázattal járnak. Az is szempont, hogy a pszichoaktív szereket elsősorban a marginalizált társadalmi csoportok használják a rendkívüli olcsóságuk miatt, ezért kulturálisan terhelté, stigmatizáltakká váltak ezek az új szerek (Stengel, 2016).

A méretgazdaságosságból következik, hogy az a személy, aki magát a beszerzést és vásárlást intézi, ingyen tudja saját fogyasztását fedezni. Amikor az olcsóbban vett nagyobb egységet lebontja fogyasztási adagokra, azoknak megnő az ára, és ebből a különbözetből tudja a saját fogyasztását fedezni (Moyle, 2013).

A fogyasztói kör egészének történő beszerzés két oldalról is csökkenti az illegális piacokat jellemző kockázati tényezőket: biztonságosabbá teszi a vásárlást egészségügyi és lebukási szempontból. Mivel a vásárlás zárt piacon történik, ahol a szereplők személyesen ismerik egymást és érdekeltek a hosszabb távú üzleti kapcsolatban, az egészségügyi kockázatok a lehető legalacsonyabbá válnak (Bright & Sutherland, 2017a; Nicholas, 2008). Vagyis a hatóanyag megfelelő mértékben van jelen a fogyasztott szerben, nincs felütve semmilyen káros anyaggal, ami ugyan a nyílt piacon sem érdeke a terjesztőnek, de a mítosz a használó körében ugyanúgy jelen van (Coomber, 2006).

Azzal, hogy a legtöbb esetben a vásárlás a fogyasztói kör egészének egyetlen tranzakcióban történik, jelentősen csökken a lebukás kockázata. A külső terjesztőnek azért jelent nagyobb biztonságot, mivel csak egyetlen emberrel kell kapcsolatban lennie, a fogyasztóknak pedig csak azzal a barátjukkal, aki az ellátást végzi (Belackova & Vaccaro, 2013).

A közösségi ellátás alapvető motivációja a közösséghez tartozás és az együttes fogyasztás, illetve magának a fogyasztás technikáinak az elsajátítása. *„Valamennyi olyan esetben, amikor a fogyasztás folytatódott, a fogyasztó elsajátította a szükséges fogalmakat, amelyek segítségével meg tudta fogalmazni saját maga számára a drog által kiváltott újszerű érzéseit [...]. Az élvezetet az élmény kedvező meghatározása teszi lehetővé, amelyhez az adott személy mások jóvoltából jut el.”* (Becker, 2001: 155-157) A közös élmény alapja az együttes szerhasználat, ami megerősíti az interperszonális kapcsolatokat, kialakítja és folyamatosan

megerősíti a csoportidentitást is. A résztvevőknek biztonságot jelent, hogy megbízható személyekkel, barátokkal együtt fogyasztanak. A közösségi ellátásban résztvevőknek csupán a harmada az, aki egyedül, magányosan is fogyaszt (Coomber & Turnbull, 2007). A kábítószerhez való hozzájutás megszervezése, megtervezése része a fogyasztói rutinnak, és mint olyan ezért a csak saját magának, egyedüli fogyasztásra történő beszerzés nem jelent elfogadható opciót a közösségi ellátásban résztvevőknek (Coomber, Moyle & South, 2016).

Az úgynevezett kannabisz-kultúra központi eleme, hogy a fogyasztás és a megosztás nem válik élesen szét, hanem szervesen összefonódnak. A megosztott marihuána a fogyasztói körön belül egyfajta diffúz hitelként működik, amelyet egy későbbi fogyasztás alkalmával viszonzni kell (Belackova & Vaccaro, 2013). Vagyis a kábítószer megosztása nem altruista cselekedet, hanem a társaságon belüli folyamatos reciprocitás eszköze, elvárt (szub)kulturális norma, és a baráti kapcsolatok megerősítésének és kiépítésének alapja (S. Jacques & Wright, 2010; M. Taylor & Potter, 2013). A közös szórakozás így magában hordozza a csoportnyomást, önző viselkedési formának tekinthetik a társaság tagjai a csak saját célú beszerzéseket, melyet szankcionálhatnak is, leginkább a fogyasztásból és beszerzésből való ideiglenes, vagy akár végleges kizárással (Moyle, 2013).

Fogyasztott szerek

Ahogy a társadalom tanúja volt a kemény és könnyű drogok közti kategóriák létrejöttének, kialakult a kulturális normalizációja az utóbbi csoportnak (South, 1999). A globalizáció, a kulturális és fizikai határok enyhülése a szerfogyasztásra is jelentős hatással volt, így a fogyasztási trendek egyre inkább kiegyenlítődtek a nemzetközi piacon. A kilencvenes évektől kezdve a pszichostimulánsok elterjedtsége folyamatosan emelkedett, a legnépszerűbb szer pedig a marihuána lett (Nicholas, 2008; Shillington & Clapp, 2006). Az Egyesült Királyságban, ahol a közösségi ellátás jelenségét elsőként dokumentálták, egy 2011-es reprezentatív felmérés szerint a felnőtt lakosság 30,7%-a élete valamely pontján fogyasztott már marihuánát, és 6,8%-a (vagyis közel 2,2 millió ember) a felmérést megelőző évben (Smith & Flatley, 2011). A hazai adatok is megerősítik a fenti trendet, a szervesen beágyazódó mikrotársadalmi elfogadottságot, amit igazol, hogy *„a legsűrűbben használt legális szerekkel egyenlő mértékben fogyasztanak marihuánát [...] életmódszerűen használják ebben a közegben”* (Demetrovics & Rácz, 2008:233)

A közösségi ellátás típusai

A közösségi ellátás meghatározása, mely szerint nem profit célú terjesztés, nem ismeretleneknek (Potter, 2009) több különböző terjesztési típust foglal magában. Ezek a korábban már ismertetett motivációk eltéréseire helyeznek hangsúlyt, valamint érzékeltetik, hogy a pushermítosszal és a patológiás morálisan elítélt megközelítéssel szemben milyen különböző belépési pontok jelennek meg az egyéni életutakban. Ugyan jogilag nincs feltétlenül különbség a tipológiák által feltárt különféle karrierutak között, de a kábítószerpiac általános megértéséhez és sokszínűsége feltárásához elengedhetetlen.

Az alábbi tipológia a szintézise három különböző kutatásnak (Moyle, 2013; Murphy et al., 1990; Werse & Müller, 2016), melyek kiemelt célja volt a terjesztői karrierutak kialakulásának és az azokat jellemző dinamikáknak a feltárása. A különböző típusok nem kizárólagosak, vagyis nincs közöttük éles határvonal, jellemző több típus összekapcsolódása és együttjárása, így akár több párhuzamos jellemzője is lehet az egyes szereplőknek.

A közvetítő, kijelölt vásárló (go-between, designated buyer)

A leggyakoribb típus a baráti csoportnyomásra a fogyasztói kör egészének beszerző személyek. A társaság egészének közös érdeke, szándéka a fogyasztandó szerek beszerzése, és aki megfelelő kapcsolattal rendelkezik egy terjesztőhöz, az intézi a vásárlást. Ez a személy alkalomról-alkalomra változhat, attól függően, hogy éppen ki rendelkezik a legmegbízhatóbb kontakttal. Ez biztosítja a társaság folyamatos ellátását. Azoknak, akik nem tudnak ebben részt venni, más módon kell a kiscsoportos reciprocitásba beszállni, jellemzően alkohol, vagy dohánytermék vásárlásával. Ez is bizonyítja, hogy a közösségi ellátás rendszerét ugyanolyan normális tevékenységnek ítélik meg, mint ahogy például az alkoholkultúrát (Coomber & Turnbull, 2007).

Az ellátást végző személynek vagy utólag, vagy előre átadják társai a beszerzendő termékek árát. Ebben már az úgynevezett „macera adó” (*hassle tax*) is benne van, ami annyit jelent, hogy a végső összeget felkerekítik pár fonttal vagy pár száz forinttal. Ami nem nevezhető érdemleges profitnak, de a résztvevők által elvárt és kalkulált íratlan szabályként létezik, hiszen a közvetítő maga kellemetlen és kockázatos munkát vállal a csoport közös élménye érdekében.

A felhalmozó terjesztő (stash dealer, stash user-supplier)

A *stash* szleng kifejezés, ami a felhalmozott marihuánakészletet fedi. Olyan személyeket jelent, akik elsődlegesen saját fogyasztásra halmoznak fel nagyobb készleteket, ezért nagyobb tételben vásárolnak, aminek az anyagi terhet költséghatékonyan, viszonteladással fedezik. Mivel céljuk a saját fogyasztáshoz elég kábítószer birtoklása, ezért csak a lehető legszűkebb ismerősi körnek árusítanak, nem céljuk a terjeszkedés, sőt kifejezetten tartózkodnak a nagyobb volumenű terjesztéssel járó kockázatoktól és nehézségektől. Csupán akkora méretű vásárlói körre van szükségük, mely biztosítja és fenntarthatóvá teszi számukra az ingyenes saját szerhasználatot.

A bulira vásárló (party buyer)

Ebbe a típusba azok tartoznak, akik konkrét különleges alkalomra, leggyakrabban zenei fesztiválokra, nagyobb mennyiségű kábítószerrel szereznek be. A beszerzés rendszertelen ebben az esetben, mivel csak egy adott eseményhez kötődik. A fesztivál maga különleges helyet jelent, ahol a tradicionális társadalmi normák egy része ideiglenesen felfüggesztődik, a hedonizmus megélése pedig elfogadottá válik (Dilkes-Frayne, 2014; Presdee, 2000).

A vállalkozó (entrepreneurs, money-driven)

A vállalkozó típusba tartozók a közösségi ellátás határát feszegetik, mivel már inkább a kereskedelmi célú ellátás keretei közé tartoznak, hiszen elsődleges céljuk már a pénzügyi profit. Azonban ez jellemzően nem rendszeres, hanem csak alkalmi hozzáállás. Kihasználják a kábítószer-terjesztésben rejlő gyors profitot, amit semmilyen más legális úton nem tudnának reprodukálni. A kiváltó ok gyakran az előre nem látott, hirtelen megjelenő pénzügyi nehézségek, az (angol) felsőoktatási életet jellemző magas költségek, ugyanakkor a luxuscikkek és a különleges fogyasztási javak is megjelenhetnek. A terjesztés mögötti motiváció nem a stabil és állandó jövedelemszerzés, hanem csak alkalmi (mentőöv) jellegű. A vállalkozó általában már rendelkezik előzetes terjesztési tapasztalattal, vagy bulira vásárlóként vagy felhalmozó terjesztőként.

Az ínyenc (connoisseur)

Az ínyencek kategóriájába tartozók számára kiemelt fontosságú a fogyasztott szer minősége. Ennek oka nem csupán a magasabb fokú

élvezet elérése, hanem az esetleges egészségkárosodást is így előzik meg, vagy legalábbis csökkentik annak kockázatát. „[A] kontrollálatlan droghasználatot sok drogot használó kortárs csoport elítéli, mivel az a tapasztalatlan és/vagy felelőtlen droghasználók jellemzője. [...] a mértékletesség gyakorlásának és a hatékony korlátállításnak az alapjai már megvannak sok ifjúsági kultúrában és sokféle környezetben.” (Duff, 2006: 119) A nagyobb mennyiségű kábítószer vásárlásával inkább biztosítható a tisztább és biztonságosabb anyag. A saját fogyasztáson túli felesleges mennyiség a kapcsolati hálón keresztül értékesíthető, és így gyorsan ki tud épülni egy potenciális vásárlói kör, amelyik szintén a gyenge minőségű szerek elkerülését tartja szem előtt. A hedonizmus és az önfegyelmzés összeegyeztethetővé válik a fogyasztási kultúrában, ami a legális és illegális szerekre egyaránt kiterjed. Ezt a jelenséget Featherstone (1997) a kalkuláló hedonizmus fogalmával írja le.

A kalandor (adventurer, dealer-fame)

A legritkább, és szinte sosem elsődlegesként vagy önálló motivációként jelenik meg az az izgalomkeresés, a deviáns viselkedés és szabályszegéssel való kitűnés, annak olyan előnyeivel, mint a státusz, az extravagáns életmód, ugyanakkor a marginalizált pozíció hátrányai nélkül, mint a formális szankciók és az erőszak kockázata. Mohamed és Fritsvold (2010) egy dél-kaliforniai egyetemi campus terjesztőit vizsgálva megállapították, hogy a kalandor típus jellemzően együtt jár a magas társadalmi státusszal. A privilegizált helyzetüket kihasználó fehér hallgatókra volt jellemző, hogy egyfajta pseudo-gengszter identitást építettek fel, céljuk pedig nem a profitszerzés vagy a kábítószer fogyasztása volt, hanem az alattomos izgalom (*sneaky thrills*) megélése (Katz, 1988).

A terjesztési karrier kialakulása: a sodródási elmélet alapján

Az ismerttetett típusoknál a belépési motiváció tekintetében jelentős eltérések lehetnek, mint például: hirtelen pénzügyi nehézség, saját fogyasztás támogatása, minőségre és biztonságra való törekvés a fogyasztásban, vagy éppen a csoportnyomás, de az esetek többségében nem tudatos döntés áll mögötte. A marginalizált, nagyvárosi szegregátumokban élők számára a kábítószerpiac jelenti a legkönnyebben hozzáférhető mobilitási csatornát, számukra a terjesztés és az illegális piacon való részvétel tudatos döntés eredménye (Venkatesh, 2008). A

kábítószer-árúsítás választható és hozzáférhető alternatívát jelent az alacsony végzettségű személyeknek az alacsony jövedelmű és megbecsültségű, zsákutcának tartott legális munkákkal szemben (Murphy et al., 1990).

A közösségi ellátás résztvevő azonban jellemzően magasabb végzettségűek, akik számára a legális munkaerőpiac megfelelő lehetőségeket kínál (Werse & Müller, 2016). Általában középosztálybeliek, akik normakövető, konform életútról csak érintőlegesen sodródnak bele a terjesztésbe (Jacinto et al., 2008).

A sodródás vagy ingadozás (*drifting*) elmélet az első dinamikus értelmezése a fiatalkorúak devianciájának (Matza, 1964), ami kritizálta a statikus képpel dolgozó kortárs amerikai szubkultúra kutatásokat (Cloward & Ohlin, 1960; Cohen, 1955). A szubkultúra fogalmilag egyet jelentett az Egyesült Államokban a bandakutatásokkal, a deviánsként értelmezett csoportok értékei direkt és teljes mértékben szemben állnak, megtagadják a többségi társadalom értékrendjét. Ezzel szemben a sodródási elmélet értelmezésében a szubkultúra tagjai számára a csoporttagság jelentette identitás nem kizárólagos, mellette több szerep is jelen van, amelyekben fel sem merül a jogsértés. Bizonyos kiemelt helyzetekben megjelenik a deviáns viselkedés, de nem köteleződnek el véglegesen ebbe az irányba, mivel utána visszatérnek a többségi társadalom által elfogadott normák közé, melyet ők is elfogadnak és tartanak, a rövidebb deviáns epizódokat leszámítva.

A „közösségi ellátásnak” a sodródás általánosan megfigyelt jelensége (Coomber, Moyle, & South, 2015; Murphy et al., 1990; M. Taylor & Potter, 2013). Egyfajta öngerjesztő folyamat indul meg: az ellátó megkísérel olcsóbban hozzájutni a kábítószerekhez, azokat jellemzően nagyobb mennyiségben vásárolja, a saját fogyasztáson túli adagokat pedig a barátai körében osztja szét. A terjesztésbe tehát a vásárlás következményeként sodródik bele, nem pedig az árúsítás szándékával, hiszen az elsődleges motiváció csupán az olcsóbb fogyasztás elérése volt (Coomber et al., 2016b). Ahogy pedig egy adott személyről elterjed a kiterjedt kapcsolati hálózaton, hogy hozzáférése van kábítószerekhez, ő válik elsődleges kapcsolattá, egyre több megkeresést kap (Bright & Sutherland, 2017b; Jacinto et al., 2008). A fogyasztók számára pedig logikus lépés az illegális szerek beszerzése a lehető legbiztonságosabb és legmegbízhatóbb forrásból, vagyis a barátokon keresztüli hozzájutás. (Nicholas, 2008).

A (relatív) normalizáció, vagyis a deviánsnak tekintett perifériáról az elfogadottabbá való elmozdulás a közösségi ellátókat is elérte, a korábban

stigmatizált terjesztői szerepet a közösségi ellátásban már nem ítélik el (Coomber et al., 2016b). A relatív normalizáció eredményeképpen, vagyis nem a teljes társadalomban, hanem csak a szűkebb érintett csoportban a közösségi ellátásra nem is terjesztésként tekintenek a résztvevők, hanem az ajándékozás és a baráti szívesség, a kisegítés módozataiként értelmezik (Hamilton, 2005; Scott Jacques & Wright, 2014). A terjesztésben való részvétel csak kiterjesztése a normalizáció kultúrájának, a saját fogyasztás hangsúlyos jelenléte miatt a résztvevők számára se nem feltűnő, se nem tudatos a disztribúcióba való sodródás. A kábítószerpiacon való részvétel és a vele járó viselkedés olyan liminális térben történik, ahol a zártság és a baráti kapcsolatok miatt a közösségi ellátás nem csupán elfogadott, de el is várt magatartás (Duff & Duff, 2005).

A sodródás megélése a fogyasztásból indul, és a terjesztésbe való átmenetet a résztvevők nem az ismeretlenbe való ugrásként élik meg, hanem mint kis lépések sorozatát az ismerős pályán (Murphy et al., 1990). A terjesztői karrier a közösségi ellátásból könnyen szintet léphet, elhagyva a nonprofit jellegét és begyorsulhat. A leggyakrabban ennek oka a kereslet jelentős megnövekedése, ahol a terjesztő közreműködése nélkül, a kapcsolati hálókon keresztül fokozatosan bővül a vásárlói kör. Vagy a terjesztőt a saját fogyasztási mértékének a növekedése kényszeríti rá a jövedelemszerzésre a disztribúcióból (Werse & Müllet, 2016). Ugyanakkor jelentős motivációvá válhat a luxuscikkek iránti vágy és a konvencionális bér munka egyhangúságával szembeni izgalom.

A sodródó terjesztők gyakran nem veszik észre, vagy éppen nem ismerik fel, hogy minden lépéssel ahogy növekszik az illegális kereskedelemben való részvételük, úgy erősödnek az azt elfedő neutralizációs technikák (Matthew Taylor & Potter, 2013).

Az önkép és a neutralizáció jelentősége

A közösségi ellátásban résztvevők önmagukat normakövető, törvénytisztelő személyeknek tekintik, identitásuk mentes a deviáns címkétől. A konformista önkép fenntartásának a legfontosabb eszköze a neutralizáció, vagyis azok a belső technikák, melyek segítségével az egyén számára racionalizálható, miért is nem elítélendő az általa elkövetett cselekedet (Sykes & Matza, 1957). A közösségi ellátók egyfajta mentális gimnasztikát végeznek, melynek lényege, hogy igazolják maguk

számára, miért is nem hasonlítható az általuk elkövetett terjesztés a valódi drogterjesztőkhöz (Mohamed & Fritsvold, 2010).

A neutralizáció tehát arra épít, hogy a résztvevők nem valódi dílerek, a díler (eredetileg dealer) kifejezés eredetileg csupán bármilyen kábítószer-terjesztés aktusát végző személyre vonatkozott, de a szó jelentése átalakult. Az ellenpólust alkotó immorális, nyílt piaci terjesztők kerültek bele, akik bárkinek árusítanak és ebből származik megélhetésük, a konfliktusok rendezésére pedig erőszakot is hajlandók alkalmazni (Jacinto et al., 2008). Vagyis visszatérnek a pusher-mítoszhoz, a gonosz, ragadozó sztereotípiához, ezt azonosítják a valódi terjesztéssel, amihez képest, amit ők a közösségi ellátás keretein belül csinálnak ártatlan, és nem jelent semmiféle veszélyt sem a társadalomra (Parker et al., 2002).

A díler szerepnek és címkének való ellenállás egyértelműen megjelenik a kvalitatív kutatások interjúiban, ahol saját magukra szinte sosem hivatkoznak dílerként. A címkét egyenesen sértésként élik meg, helyette olyan kifejezéseket használnak magukra, mint például: brókerek, közvetítők, segítők vagy éppen szervezők (Parker, 2000; Parker et al., 2002; Scott et al., 2017; M. Taylor & Potter, 2013).

A címke elutasítása azonban több, mint a neutralizáció révén a stigmatizáció eltávolítása. A résztvevők jelentős részében a jogtudatosság hiánya jelenik meg, ugyanis abban a hitben végzik terjesztői tevékenységüket, hogy mivel csak ismerősöknek adnak, és elsődlegesen nem gazdasági célokból végzik a terjesztést, ezért más, pontosabban enyhébb, törvényi megítélés alá esnek (Coomber et al., 2016b; Potter, 2009).

Az ecstasy terjesztők, a szer általuk tekintett jóindulatú, egyenesen terapeutikus hatása miatt úgy érezték, hogy sem morálisan, sem büntetőjogi szempontból nem problémás az árusítása. A szer pozitív hatása miatt egyes terjesztők kifejezetten büszkék voltak, és ideológikus, már-már missziós jelleggel végezték a disztribúciót, amivel szerintük az emberek számára egyfajta szolgáltatást nyújtanak (Bright & Sutherland, 2017; Jacinto et al., 2008).

Összefoglalás

A „közösségi ellátás” koncepciója rámutat arra, hogy a kábítószer elleni háború és a háborús retorika olyan terjesztői képet hoz létre, ami démonizálja a piac szereplőit, az ellenük hozott törvények pedig aránytalan szigorukkal nem a valódi helyzethez igazodnak (Coomber,

2010). A ragadozó jellegű terjesztő beágyazódott a köztudatba, a közösségi ellátásban résztvevők számára pedig az ettől a képtől való távolság hozza létre saját felmentésüket szolgáltató neutralizációs folyamatokat.

A kilencvenes évek óta a könnyű kábítószeres fogyasztása és hozzáférhetősége jelentősen megnőtt a korábbiakhoz képest, a mindennapi élet elfogadott rutinjának a részévé vált. Kialakultak az ifjúsági kultúrán belül azok a belső terek, ahol nem csupán a fogyasztás vesztette el deviáns jellegét, hanem a közösségi ellátás is, vagyis a barátoknak, ismerősöknek történő, nem profitmotivált terjesztés

A „közösségi ellátás” kategóriája segítségével jobban feltárható és megérthető kábítószerpiac fragmentált és heterogén jellege. Strukturális szerepét tekintve a közösségi ellátás az utolsó lépcsőfok a kábítószer terjesztési láncolatban, ebből a szempontból több eltérő funkcionális szerepet is betölt. A résztvevők számára biztonságos, támogató és elfogadó fogyasztási környezetet teremt, ahol nem kell tartaniuk se egészségkárosodástól, se lebukástól. A baráti társaságokkal összeolvadó fogyasztói körök kvázi-vásárlóegységekként működnek, amelyek eltérő motivációjú és típusú közösségi ellátókat hívnak életre. Ezek a személyek a (kiterjedt) kapcsolati hálójukban lévő potenciális fogyasztóknak biztosítanak hozzáférést a különböző, de szinte kivétel nélkül könnyűnek ítélt kábítószeresekhez. A megfigyelések alapján a tranzakció középpontjában nem gazdasági tőke felhalmozása áll, hanem a társadalmi tőke által motivált (Scott et al., 2017). A társadalmi tőke, vagyis a csoporton belüli pozíció egyaránt jelentheti a legális, illetve illegális szerepekhez való könnyebb, vagy éppen ingyenes hozzáférést, elismerést és státuszt, ugyanakkor a csoportnyomásnak való folyamatos megfelelési kényszert is.

A közösségi ellátásban való részvétel a sodródás elméleti keretével írható le, ahol az elsődleges normakövetést csak epizódnyi megszakítások jellemzik. A terjesztésben való részvétel pedig nem tudatos döntések következménye, hanem a közösségi ellátásban kódolva van, ahogy az elfogadott fogyasztásból egyes szereplők az elfogadott ellátásba kerülnek bele. Motiváció tekintetében ezek a személyek jellemzően a kannabisz és partikultúrát meghatározó fogyasztói reciprocitásnak engedelmessé válnak, emellett a saját fogyasztás támogatása is kiemelt jelentőségű.

Kriminálpolitikai és jogi tekintetben a „közösségi ellátás” nehezen alkalmazható, ugyanakkor a szándék megvan rá (Coomber, 2006; Coomber & Moyle, 2014). Amíg a kábítószeresekre általános prohibíció vonatkozik, kérdés milyen jelentősége van megkülönböztetni a

törvényszegést, vagyis a terjesztést, olyan jogilag rendkívül nehezen megfogható meghatározások mentén, mint a nem kereskedelmi cél, és a kizárólag ismerősöknek. A „közösségi ellátás” definíció szerint erre épül, így kikerülhetetlen lenne ezeknek a fogalmaknak a szabatos jogi megfogalmazása. Ugyan a közösségi ellátás során nem az anyagi profit az elsődleges motiváció, hanem helyette a társadalmi tőke, ami szintén nem kvantifikálható, és kérdés miért kellene ezt a tőkefajta eltérő (enyhébb?) módon megítélni, mint a gazdaságit (Potter, 2009).

További problémát vet fel potenciálisan eltérő megítélés esetén a fogyasztói kör és a jellemzően fogyasztott szerek minősítése. Mivel a közösségi ellátásban felülreprezentáltak a privilégiumokkal rendelkező társadalmi csoportok, így felmerül a státuszalapú implicit diszkrimináció veszélye. A jellemzően könnyűnek ítélt kábítószer fogyasztó és terjesztő közösségi ellátásban résztvevőknek így védelmet nyújtana a jogalkotó, a keménynek és veszélyesebbnek ítélt szerek fogyasztóival szemben, akik jellemzően marginalizált és hátrányosabb társadalmi környezetből érkeznek.

A probléma feloldását jelenthetné, ha akadémiai és kriminálpolitikai tekintetben is a „minimális kereskedelmi terjesztés” mint átfogó fogalom kerülne használatba, ami a közösségi ellátásra és a használó-terjesztői résztvevőkre egyaránt kiterjedne. Ez önmagában nem oldaná meg a diszpozíció kérdését, de az elejét veszi az egyenlőtlen elbírálásnak.

A jelenség meghatározó eleme az ismerősöknek, barátoknak, illetve barátok barátainak történő terjesztés, illetve ennek mentessége a gazdasági profittól. Azonban mindkét alap felvet további kérdéseket, melyekre a jelenlegi szakirodalom még nem tudott egyértelmű választ adni.

A baráti kapcsolatok meghatározását hogyan befolyásolja a kábítószer-tranzakció megjelenése? A barátok barátainak történő terjesztés milyen minőségbeli különbséget jelent a már létező zárt piachoz képest? A közösségi ellátó által szerzett társadalmi és kapcsolati tőke hogyan jellemezhető gazdasági értelemben? Illetve milyen háttértényezők magyarázzák, hogy a közösségi ellátásban résztvevők közül ki lép ki teljesen a terjesztésből és kiből válik profitorientált terjesztő?

A disszertáció célja a budapesti felsőoktatási hallgatói populációban kialakuló potenciális terjesztői karrierutak feltárása, azt vizsgálva, melyek azok a mögöttes tényezők, mint például a szocioökonómiai státusz vagy az eltérő önértelmezések, melyek magyarázó erővel bírnak a fogyasztó → közösségi ellátó → profit alapú terjesztői karrier kialakulására.

Felhasznált irodalom

Atkyns, R. L., & Hanneman, G. J. (1974). Illicit Drug Distribution and Dealer Communication Behavior. *Journal of Health and Social Behavior*, 15(1), 36–43.

Becker, H. (2001). Hogyan lesz valakiből marihuána-fogyasztó. In Szabálykövet(él)ők és bajkeverők (151–159). Új Mandátum, Budapest

Belackova, V., & Vaccaro, C. A. (2013). "A Friend With Weed Is a Friend Indeed": Understanding the Relationship Between Friendship Identity and Market Relations Among Marijuana Users. *Journal of Drug Issues*, 43(3), 289–313. <https://doi.org/10.1177/0022042613475589>

Bright, D. A., & Sutherland, R. (2017a). "Just Doing a Favor for a Friend": The Social Supply of Ecstasy Through Friendship Networks. *Journal of Drug Issues*, 47(3), 492–504. <https://doi.org/10.1177/0022042617704004>

Bright, D. A., & Sutherland, R. (2017b). "Just Doing a Favor for a Friend": The Social Supply of Ecstasy Through Friendship Networks. *Journal of Drug Issues*, 2204261770400. <https://doi.org/10.1177/0022042617704004>

Chatwin, C., & Potter, G. (2014). Blurred Boundaries: The Artificial Distinction Between "Use" and "Supply" in the U.K. Cannabis Market. *Contemporary Drug Problems*, 41(4), 536–550. <https://doi.org/10.1177/0091450914567120>

Christie, N. (1986). "Suitable enemies." In H. Bianchi & R. van Swaaningen (Eds.), *Abolitionism: Towards a Non-repressive Approach to Crime* (pp. 42–54). Amsterdam.

Cloward, R., & Ohlin, L. (1960). *Delinquency and Opportunity*. New York: Free Press.

Cohen, A. (1955). *Delinquent Boys: The Culture of the Gang*. New York: Free Press.

Collison, M. (1996). In search of the high life: drugs, crime, masculinity and consumption. *British Journal of Criminology*, 36(3), 428–439.

Coomber, R. (2003). There's No Such Thing as a Free Lunch: How "Freebies" and "Credit" Operate as Part of Rational Drug Market Activity. *Journal of Drug Issues*, 939–962.

Coomber, R. (2006). Pusher myths: re-situating the drug dealer.

Coomber, R. (2010). Reconceptualising drug markets and drug dealers – the need for change. *Drugs and Alcohol Today*, 10(1), 10–13.
<https://doi.org/10.5042/daat.2010.0122>

Coomber, R., & Moyle, L. (2014). Beyond drug dealing: Developing and extending the concept of “social supply” of illicit drugs to “minimally commercial supply.” *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 21(2), 157–164. <https://doi.org/10.3109/09687637.2013.798265>

Coomber, R., Moyle, L., & South, N. (2015). The normalisation of drug supply: The social supply of drugs as the “other side” of the history of normalisation. *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 23(3), 255–263. <https://doi.org/10.3109/09687637.2015.1110565>

Coomber, R., Moyle, L., & South, N. (2016a). Reflections on three decades of research on “social supply” in the UK. In B. Werse & C. Bernard (Eds.), *Friendly Business: International Views on Social Supply, Self-Supply and Small-Scale Drug Dealing* (pp. 13–28). https://doi.org/10.1007/978-3-658-10329-3_2

Coomber, R., Moyle, L., & South, N. (2016b). The normalisation of drug supply: The social supply of drugs as the “other side” of the history of normalisation. *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 23(3), 255–263. <https://doi.org/10.3109/09687637.2015.1110565>

Coomber, R., & Turnbull, P. (2007). Arenas of drug transaction: Adolescent cannabis transactions in England - “social supply.” *Journal of Drug Issues*, 37(4), 845–866.

Decker, S. H., & Pyrooz, D. C. (2014). *Gangs : Another Form of Organized Crime*, (September), 1–13. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199730445.013.008>

Demetrovics, Z., & Rácz, J. (2008). *Partik, drogok, ártalomcsökkentés. Kvalitatív kutatások a partiszcénában*. L'Harmattan, Budapest

Dickinson, T. (2017). Non-violent threats and promises among closed-market drug dealers. *International Journal of Drug Policy*, 42, 7–14. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2016.12.005>

Dilkes-Frayne, E. (2014). Tracing the “event” of drug use: “Context” and the coproduction of a night out on MDMA. *Contemporary Drug Problems: An Interdisciplinary Quarterly*, 41(3), 445–479. <https://doi.org/10.1177/009145091404100308>

Dorn, N., Murji, K., & South, N. (1992). *Traffickers Drug Markets and Law Enforcement*. Routledge.

Duff, C. (2003). The importance of culture and context : Rethinking risk and risk management in young drug using populations The importance of culture and context : rethinking risk and risk management in, (November 2016). <https://doi.org/10.1080/13698570310001606987>

Duff, C. (2006). Droghasználat mint „öngyakorlás”: van-e hely a mértékletesség erkölcsé” számára a mai drogpolitikában? In J. Rácz (Ed.), *Drogpolitika, hatalomgyakorlás és társadalmi közeg* (109–125). L’Harmattan, Budapest

Duff, C., & Duff, C. (2005). Party drugs and party people : Examining the "normalization" of recreational drug use in of recreational drug use in Melbourne , Australia, (June). <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2005.02.001>

Featherstone, M. (1997). *A test: társadalmi fejlődés és kulturális teória. Jószöveg Műhely Kiadó, Budapest*

Fraser, A. (2012). Youth in Crisis? Gangs, Territoriality and Violence. *British Journal of Criminology*, 52(1), 227-U373. <https://doi.org/10.1093/bjc/azr081>

Hamilton, J. (2005). Receiving marijuana and cocaine as gifts and through sharing. *Substance Use & Misuse*, 40(3), 361–368. <https://doi.org/10.1081/JA-200030548>

Hammersvik, E., Sandberg, S., & Pedersen, W. (2012). Why small-scale cannabis growers stay small: Five mechanisms that prevent small-scale growers from going large scale. *International Journal of Drug Policy*, 23(6), 458–464. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2012.08.001>

Hough, M., Wartburton, H., Few, B., May, T., Man, L.-H., Witton, J., & Turnbull, P. (2003). *A growing market The domestic cultivation of cannabis*. Joseph Rowntree Foundation. York: Joseph Rowntree Foundation. <https://doi.org/10.1002/cind.7607-14>

Jacinto, C., Duterte, M., Sales, P., & Murphy, S. (2008). "I'm Not a Real Dealer": The Identity Process of Ecstasy Sellers. *Journal of Drug Issues*, 38(2), 419–444.

Jacques, S., & Wright, R. (2010). A Sociological Theory of Drug Sales, Gifts, and Frauds. *Crime & Delinquency*, 60(7), 1057–1082. <https://doi.org/10.1177/0011128710386199>

Jacques, S., & Wright, R. (2014). A Sociological Theory of Drug Sales, Gifts, and Frauds. *Crime & Delinquency*, 60(7), 1057–1082. <https://doi.org/10.1177/0011128710386199>

- Katz, J. (1988). *Seductions of Crime*. New York: Basic Books.
- Matza, D. (1964). *Delinquency and Drift*. New York: John Wiley.
- Merton, R. K. (1980). *Társadalomelmélet és társadalmi struktúra*. Gondolat, Budapest
- Mohamed, R., & Fritsvold, E. (2010). *Dorm Room Dealers: Drugs and the Privileges of Race and Class*. London: Lynne Rienner.
- Moyle, L. (2013). *An Exploration of how the Social Supply and User-Dealer Supply of Illicit Drugs Differs to Conventional Notions of Drug Dealing and Consideration of the Consequences of this for Sentencing Policy*. Plymouth University.
- Murphy, S., Waldorf, D., & Reinerman, C. (1990). Drifting into dealing: Becoming a cocaine seller. *Qualitative Sociology*, 13(4), 321–343.
<https://doi.org/10.1007/BF00989408>
- Nicholas, R. (2008). The impact of social networks and not-for-profit illicit drug dealing on illicit drug markets in Australia. Retrieved from <http://www.ndlerf.gov.au/sites/default/files/publication-documents/reports-discussions/impact-social-networks.pdf>
- Parker, H. (2000). How young Britons obtain their drugs: Drugs transactions at the point of consumption. *Crime Prevention Studies*, 11, 59–81.
- Parker, H., Williams, L., & Aldridge, J. (2002). The Normalization of “Sensible” Recreational Drug Use: Further Evidence from the North West England Longitudinal Study. *Sociology*, 36(4), 941–964.
<https://doi.org/10.1177/003803850203600408>
- Pennay, A. E., & Measham, F. C. (2016). The normalisation thesis – 20 years later. *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 23(3), 187–189.
<https://doi.org/10.3109/09687637.2016.1173649>
- Potter, G. R. (2009). Exploring retail-level drug distribution: social supply, “real” dealers and the user/dealer interface. *Old and New Policies, Theories, Research Methods and Drug Users across Europe*, 50–74.
- Presdee, M. (2000). *Cultural Criminology and the Carnival of Crime*.
<https://doi.org/10.4324/9780203299142>
- Reuter, P. (2014). *Drug Markets and Organized Crime* Oxford Handbooks Online *Drug Markets and Organized Crime* *Drug Markets and Organized Crime*, (November), 1–15.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199730445.013.004>

Ritter, I. (2005). Bevezetés a kábítószer-gazdaságtanba I .
Kriminológiai Tanulmányok, 49., 139–158.

Sandberg, S. (2012). Towards an Economic Sociology of Illegal Drug Markets, (1133), 1133–1151. <https://doi.org/10.1093/bjc/azs031>

Scott, J. G., Grigg, J., Barratt, M., & Lenton, S. (2017). Social capital and cannabis supply. *Journal of Sociology*, 53(2), 1–16.
<https://doi.org/10.1177/1440783316688342>

Shillington, A. M., & Clapp, J. D. (2006). Heavy alcohol use compared to alcohol and marijuana use: Do college students experience a difference in substance use problems? *Journal of Drug Education (USA)*, 36(Jan), 3–91. Retrieved from
https://auth.lib.unc.edu/ezproxy_auth.php?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=ipa&AN=43-18562&site=ehost-live&scope=site

Smith, K., & Flatley, J. (2011). Drug misuse declared: Findings from the 2010/11 British crime survey. London.

South, N. (1999). *Drugs: cultures, controls and everyday life*. London: Sage.

Stengel, C. M. (2016). "Chicks on the Corner" in Budapest: ! Visualising Harm and Harm Reduction at a Women-Only Syringe Exchange Programme May 2016 Eötvös Lóránd University Department of Criminology , Faculty of Law and Political Sciences University of Kent School of Social.

Taylor, M., & Potter, G. R. (2013a). From "Social Supply" to "Real Dealing." *Journal of Drug Issues*.
<https://doi.org/10.1177/0022042612474974>

Taylor, M., & Potter, G. R. (2013b). From "Social Supply" to "Real Dealing." *Journal of Drug Issues*, 43(4), 392–406.
<https://doi.org/10.1177/0022042612474974>

Taylor, M., & Potter, G. R. (2013a). From "Social Supply" to "Real Dealing": Drift, Friendship, and Trust in Drug-Dealing Careers. *Journal of Drug Issues*, 43(4), 392–406.
<https://doi.org/10.1177/0022042612474974>

Taylor, M., & Potter, G. R. (2013b). From "Social Supply" to "Real Dealing": Drift, Friendship, and Trust in Drug-Dealing Careers. *Journal of Drug Issues*, 43(4), 392–406.
<https://doi.org/10.1177/0022042612474974>

Venkatesh, S. (2008). *Gang Leader for a Day: A Rogue Sociologist Takes to the Streets*. New York: Penguin.

Werse, B., & Müller, D. (2016). Drifting in and out of dealing - results on career dynamics from the TDID project. In B. Werse & C. Bernard (Eds.), *Friendly Business: International Views on Social Supply, Self-Supply and Small-Scale Drug Dealing* (pp. 93–120). Springer VS. https://doi.org/10.1007/978-3-658-10329-3_6

***

Social Supply as an Illicit Drug Distributon Form Summary

Imagining the drug market, as a homogenic, globalized system controlled by organized crime groups and evil pusher-like dealers, is unhelpful at the very best. Based on the theoretical framework of the normalization concept, the social supply theory introduced a new paradigm in illicit substance distribution. As proven by various empirical studies, the majority of drug distribution happens between non-strangers or friends, and it is not for profit, or based on commercial motivation, but more about social capital, status, and getting narcotics for free.

„Matza’s theoretical framework of drift helps explain journeys into social supply not so much as conscious decisions, but instead as taking “short steps down a familiar path” rather than a “long leap down an unknown road” (Coomber et al., 2016b.261)